

CICLE DE SEMINARIS: LA CULTURA MATERIAL DE LA PSIQUIATRIA

CICLE: "LA CULTURA MATERIAL DE LA PSIQUIATRIA"

Coordinació: **Enric Novella**, Institut Interuniversitari López Piñero, Universitat de València

En les últimes dècades, la història de la psiquiatria s'ha convertit en un dels camps més dinàmics i apassionants de la història de la ciència, acumulant un enorme cabal d'aportacions que han procedit al llarg de quatre grans eixos historiogràfics: la història conceptual (que ha explorat amb gran riquesa i detall el desenvolupament del discurs psicopatològic), la història social (que ha mostrat la imbricació dels sabers i les pràctiques psiquiàtriques amb diverses formes de govern i control social), la història professional (que ha desvetllat les retòriques i estratègies corporatives dels psiquiatres i altres especialistes *psi*) i la història cultural (que ha permès entendre el desenvolupament de la medicina mental com un producte estretament vinculat a la conformació dels atributs de la individualitat i la subjectivitat moderna). Com a conseqüència del "gir material" que, inspirat per autors com el filòsof, antropòleg i sociòleg de la ciència francès Bruno Latour, ha impregnat recentment les humanitats i les ciències socials, la historiografia de la psiquiatria també s'ha fet ressò d'una aproximació que entén l'activitat científica com un conjunt de pràctiques concretes, corporals i materials que impliquen primàriament la manipulació de certs objectes. Malgrat el seu focus tradicional en l'àmbit immaterial de la ment, no hi ha dubte que, en aquest sentit, la història de la psiquiatria és també la història de dispositius tan emblemàtics com la dutxa a pressió, la camisa de força, el divan psicoanalític o l'aparell d'electroxoc, els quals no sempre han estat interrogats en la seua agència intrínseca i els seus múltiples significats per a professionals, malalts i el conjunt de la societat. Comptant amb la participació d'un grup d'investigadors europeus embarcats en diversos projectes relacionats amb la cultura material de

la psiquiatria, el present cicle pretén copsar el potencial (i les limitacions) d'aquest marc historiogràfic per tal de posar de relleu aspectes llargament negligits per altres tipus d'aproximacions.

Dimecres 10 de novembre 2021, 18 h

The Material Ecology of Electroconvulsive Therapy

Max Gawlich, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg

In the 1930s many mental health practitioners had already gained experiences treating patients not with pills or by injection but with electric stimulation. Many of them had their share of galvanisation, faradisation or other applications of electricity to treat soldiers suffering from shell shock, 'hysterical housewives' or 'lachrymose morphinists'. In the 1930s psychiatrists also adopted further somatic therapies, in particular shock therapies. In the late 1930s the innovation and distribution of Electro-Convulsive Therapy took place in this therapeutic setting surrounded by the spread of electrification and electric things in the broader society. In my talk I will discuss the role and effects of this material ecology surrounding the introduction and adaptation of early ECT in Germany and Britain during the Second World War. By comparison, I will pursue the question: how institutional traditions are inscribed in the material culture of psychiatric therapy and how it structures the process of therapeutic development on the clinical level?

Enllaç de la sessió:

<https://eu.bbcollab.com/guest/4c472b2a608e4ad89d2fa48190f5dd53>

Max Gawlich és historiador a la Universitat de Heidelberg, on desenvolupa un projecte de recerca sobre la vida quotidiana i la cura dels infants a les dues Alemanyes durant la dècada de 1970 patrocinat per la DFG (Fundació Alemanya de Recerca). Es va doctorar a Heidelberg amb un estudi sobre la innovació i la distribució de la teràpia electroconvulsiva a Gran

CICLE DE SEMINARIS: LA CULTURA MATERIAL DE LA PSIQUIATRIA

Bretanya, Alemanya i Suïssa durant els anys quaranta i cinquanta del segle XX, publicat el 2017 amb el títol *Eine Maschine, die wirkt: Die Elektrokrampftherapie und ihr Apparat, 1938–1950*.

Dimecres 17 de novembre 2021, 18 h.

El electroshock en la Valencia de posguerra

Javier Balaguer, Institut Interuniversitari López Piñero, Universitat de València

Si entendemos como electroshock la aplicación de una corriente eléctrica a la cabeza de una persona con el propósito de inducirle un ataque epiléptico al efecto de procurar una mejoría de alguna enfermedad mental, podemos decir que esta terapia tuvo su origen en Italia en abril de 1938. Su difusión por Europa y América fue rápida. En España, sin embargo, los avatares de la Guerra Civil primero, y de la Segunda Guerra Mundial a continuación, dificultaron dicha expansión. Recurriendo a la escasa información a su alcance, psiquiatras y técnicos españoles fabricaron diferentes aparatos de electroshock en distintas ciudades españolas, aportando en ocasiones soluciones novedosas al desarrollo del artefacto. Basándonos en los aparatos, examinaremos lo ocurrido en Valencia: las personas –médicos y técnicos– que los hicieron posibles; la evolución de los diferentes modelos como ejemplo de construcción social de la tecnología; las controversias que suscitaron; y los distintos significados de esta terapia, entre otras cuestiones.

Enllaç de la sessió:

<https://eu.bbcollab.com/guest/daa34d2f3d304c9d9d052bb7d86be957>

Javier Balaguer és investigador predoctoral a l'Institut Interuniversitari López Piñero (IILP), on desenvolupa la

seua tesi sobre la introducció de la teràpia electroconvulsiva a València a mitjan del segle XX, amb una aproximació a la cultura material de la psiquiatria. És llicenciat en Ciències Biològiques per la Universitat de València i ha cursat el Màster Interuniversitari en Història de la Ciència i Comunicació Científica (UV/UMH/UA). En el marc d'aquesta formació va realitzar una estada de recerca al Museu Nacional d'Història Natural i de la Ciència de la Universitat de Lisboa. Ha cursat l'itinerari de Ciència i Tecnologia de la Nau Gran de la UV. Col·labora amb la catalogació de la Col·lecció Científico-Mèdica de la Universitat de València a l'IILP. Està particularment interessat en el paper dels objectes com a fonts històriques, així com en la interacció de la tecnologia, la ciència i la societat.

Dimecres 24 de novembre 2021, 18 h.

Things in Transition. Psychiatric Reform and Material Culture in the 1900s and the 1970s

Monika Ankele, Medizinische Universität Wien

In the 1900s and the 1970s, psychiatric hospitals in Austria and Germany came under fierce criticism. One point of criticism was the material culture of these places –their equipment, furnishings, things of daily use. Corresponding changes were supposed to bring about a 'humanisation' of the institutions. In my lecture, I would like to explore the characteristics of these two periods of transition by focusing on the meanings that material culture had in the debates on how to reform the psychiatric hospitals. Furthermore, I will discuss the question if the interventions in the material culture of the respective places were merely a 'cosmetic correction' or if it could bring about longer-term changes to the hospitals and the people living there.

Enllaç de la sessió:

<https://eu.bbcollab.com/guest/6f40ef984a954991b74289466fb9c0b8>

Monika Ankele és historiadora. Ha estat investigadora postdoctoral a l'Institut d'Història i Ètica de la Medicina de la Universitat d'Hamburg i curadora del Museu d'Història de la Medicina de la mateixa ciutat abans de traslladar-se el 2020 a la Universitat Mèdica de Viena, on treballa en els àmbits de l'Ètica, les Col·leccions i la Història de la Medicina. La seua investigació es centra en la història de la psiquiatria i les seues cultures institucionals als segles XIX i XX, amb un enfocament orientat al pacient i basat en els objectes. El 2020 va coeditar juntament amb Benoît Majerus el llibre *Material Cultures of Psychiatry*.

Activitat realitzada en el marc del projecte "La clínica de la subjetividad: Historia, teoría y práctica de la psicopatología estructural" (PID2020-113356GB-I00), finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació.

